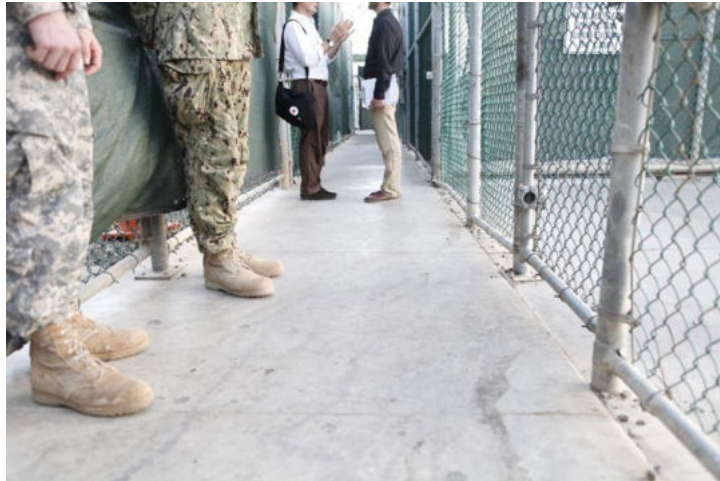

Červený kříž a ozbrojené konflikty. Pomáhá a nemlčí.

1. červenec 2024

Velká část činnosti Červeného kříže v oblasti zdravotní, sociální a humanitární je určena pro dobu mírovou. Avšak jeho vznik je spojen právě s pomocí obětem ozbrojených konfliktů, což představuje stále významný podíl v jeho činnosti. Právě situace válek bývají spojeny s polarizací společností a vyžadují vysvětlení postavení a činnosti Červeného kříže.

Pomoc Červeného kříže obětem ozbrojených konfliktů má několik forem. Uvedeme aspoň ty základní.

Guantanamo: ICRC od ledna 2002 navštívil tisíce zadržovaných a mj. jim umožňoval kontakt s rodinami.

Humanitární podpora a služby neutrálního prostředníka

Tato část je vcelku dobře známa a je jí rozuměno. Jde o podporu dostupnosti a poskytování zdravotnické pomoci a péče raněným a nemocným bez rozdílu v zemích zasažených ozbrojenými konflikty. Dále sem patří pomoc civilnímu obyvatelstvu zvládat následky válek, což zahrnuje materiální pomoc, zajišťování pitné vody a základních životních potřeb, psychosociální podporu, pomoc při evakuaci a ochrana obyvatelstva apod.

Specifickou formou pomoci je činnost Pátrací služby Červeného kříže, která se snaží pátrat po pohřešovaných a obnovovat rodinné kontakty.

Na těchto formách pomoci, které probíhají bez ohledu na frontové linie a bez rozdílu příjemců, se podílejí všechny složky Mezinárodního hnutí ČK a ČP – především národní společnosti Hnutí ČK&ČP a Mezinárodní výbor ČK (ICRC).

ICRC bývá také **neutrálním prostředníkem** mezi zneprátenými stranami při jednání o humanitárních otázkách. Jde například o přesuny či repatriace propuštěných zadržovaných nebo jejich výměny, zprostředkování evakuace osob z míst ohrožených boji apod. Podmínkou účasti Červeného kříže je zejména ověření dobrovolnosti přesunů jednotlivých osob či zajištění potřebné zdravotní péče během přesunu. Na těchto aktivitách se mohou podílet i národní společnosti ČK.

Dodržování humanitárního práva

Vznik a rozvoj [mezinárodního humanitárního práva](#) (MHP), což jsou v podstatě pravidla pro ochranu obětí ozbrojených konfliktů a regulace způsobů vedení boje, je úzce s Červeným křížem spojen. Proto i veřejnost obecně ví, že Červený kříž, především jeho Mezinárodní výbor, působí jako „ochránce“ a prosazovatel dodržování MHP. Méně už je známo, jakými formami Červený kříž působí.

Základem je **prevence**, a proto národní společnosti Hnutí ČK a ČP i ICRC šíří znalost MHP již v době míru, ICRC zajišťuje Právní poradní službu a udržuje kontakty se všemi státy a prakticky všemi bojujícími stranami ve světě, kde se aktuálně vede přes 120 různých ozbrojených konfliktů.

Kromě prevence však Červený kříž také provádí **činnost kontrolní** a zabývá se možnými **porušeními MHP**. Kontrolní činnost je definována především Ženevskými úmluvami, které dávají ICRC právo **navštěvovat všechny osoby zbavené svobody** v souvislosti s ozbrojenými konflikty (typicky válečné zajatce či internované a vězněné civilisty). Při těchto návštěvách musí být zajištěna možnost hovořit s nimi beze svědků a volně se pohybovat pro příslušném zařízení (zajatecký tábor, internační místo apod.). Při návštěvách jsou také předávány zprávy mezi zadrženým a jeho rodinou

Dále může ICRC (případně i národní společnosti) **přijímat podněty** od kohokoli, působit přímo v místech konfliktů či okupovaných územích, vejít ve styk s představiteli států a povstaleckých ozbrojených skupin, vojenskými veliteli apod.

Co už veřejnost méně ví je, jak vlastně Červený kříž případná porušení může řešit a řeší.

V rozporu s častým očekáváním nemá ICRC svěřeny žádné prostředky pro vynucení dodržování MHP či postih pachatelů válečných zločinů.

Jeho poslání tkví v tom, že je kvalifikován k posouzení situace a je oprávněn svá zjištění projednávat. Toto **jednání se primárně děje s představiteli příslušné bojující strany**, které má ICRC přesvědčit o tom, jaký postup je podle MHP správný (nemohou tak mj. tvrdit, že o protiprávnosti svého jednání nevěděli). Tento dialog je zásadně důvěrný, zjištění ICRC nejsou určena veřejnosti.

Kromě dialogu s orgány bojujících stran, tedy i eventuálními porušiteli MHP, se ICRC může také (typicky v případě, kdy projednání s bojující stranou k nápravě nevedlo) obracet na další státy, aby postupovaly dle povinností, které jim (všem!) ukládá MHP, a to je zejména **povinnost zajistit zachování MHP**, neboli využít všech efektivních prostředků k tomu, aby přivedly „provinilé“ entity k tomu, aby od svého protiprávního jednání upustily. I zde je pravidlem důvěrný dialog na diplomatické úrovni.

V zásadě jsou tím popsány všechny prostředky, které ICRC má.

ICRC není soudním dvorem, není žalobcem, jeho poslání je čistě humanitární. K **prosazení práva jsou povinovány státy**, buď samy, nebo prostřednictvím k tomu mohou vytvořených organizací. Takto jsou kompetence rozděleny mezi Červený kříž, jako humanitární instituci, a státy, jako tvůrce mezinárodního práva a vykonavatele spravedlnosti.

Často se ozývá požadavek, aby svá zjištění ICRC veřejně prezentoval, neboť zdánlivé „mlčení“ bývá mylně chápáno jako nečinnost či dokonce souhlas s porušením MHP. Výše popsaná **humanitární diplomacie je naopak velmi aktivní** a delegáti ICRC komunikují s danou bojující stranou prakticky na všech úrovních – od terénu až po vrcholné představitele státu či jiné entity. A hovoříme-li například o návštěvách osob zbavených svobody, pak ICRC každoročně navštíví kolem milionu zadržovaných v tisícovce detenčních míst...

Za jistých okolností může ICRC k publikování svých zjištění přistoupit, což je ovšem velká výjimka, neboť efekt zveřejnění je problematický, často vede spíše k popření skutků, než k jejich nápravě, nebo k odepření možnosti pomáhat i tam, kde to státy a bojující strany Červenému kříži předtím umožňovaly, ohrozit to může i samotné oběti (odepřením další pomoci, snahou eliminovat „nepohodlné svědky“ apod.)

Zveřejnit svá zjištění může ICRC jen tehdy, pokud je beznadějně, že by působením na „provinilé“ entity či ostatní státy mohlo dojít k nápravě, a současně, pokud je zřejmé, že zveřejnění zlepší osud těch, kdo porušením MHP trpí, a neznemožní přístup k dalším obětem ozbrojeného konfliktu pod kontrolou dané strany. Z poslední doby je touto výjimkou, když v říjnu 2023 zveřejnil ICRC skutečnost, že je mu protiprávně upírán přístup k uneseným izraelským rukojmím (konflikt Gaza-Izrael).

Zkušenosti ukazují, že ve většině případů vede důvěrný dialog ke zlepšení situace, v některých případech ale selhává. Pak je ale na místě se **ptát představitelů států**, zda jejich stát opravdu využil svůj vliv na „provinilce“ a zasáhl... To ovlivnit je již mimo možnosti svěřené ICRC, ale naopak je to doména pro veřejné mínění, které může na politiky působit.

připravil: Doc. Dr. M.Jukl